

להעשות ברגל ימין, וכן **אזן אזן לרציעה!** ולמה הוצרך רבא ללמוד קמיצה בגזירה שוה של יד יד, והרי **מדרבה בר בר חנה נפקא** שהרי נאמרה "כהונה" בקמיצה?

ומתריצין: הוצרכו שני לימודים לקמיצה בימין. **חד לקומץ**, שצריכה הקמיצה להעשות בימין, **וחד לקידוש קומץ**, שצריך לתת את הקומץ, לאחר שקמצו אותו, לתוך כלי שרת אחר, ובכך הוא מתקדש בתוך קומץ. ואחיזת הכלי ונתינת הקומץ לתוך הכל צריכות להעשות בימין⁽⁷⁾, ולפיכך צריכים ללימוד נוסף.

ומקשינן: **ולרבי שמעון, דלא בעי קידוש קומץ** כה-א בכלי שרת, וכן **למאן דאמר** [במנחות כו א] **לרבי שמעון נמי בעי קידוש קומץ**, אך יחד עם זאת סבר שאפילו אם מקדש **בשמאל אכשורי מכשר** רבי שמעון, אם כן, **יד-יד דרבא, למה לי?** שהרי קידוש הקומץ בכלי, או שלא צריכים אותו, או שהוא כשר אפילו בשמאל?

ואי תאמר שהגזירה שוה באה ללמד לקמיצה עצמה שהיא רק בימין [שהרי לרבי שמעון "כהן" האמור בקמיצה אינו מלמד שהיא בימין], עדיין יקשה, הרי קמיצה עצמה, **מדרב יהודה בריה דרבי חייא נפקא**.

דאמר רב יהודה בריה דרבי חייא: מאי טעמא דרבי שמעון שהכשיר הקטרת הקומץ שלא בכלי שרת, ואמר שיכול ליטלו בידו לאחר שקמץ אותו

כדי לחייב לעשות בימין. ולכן בקבלה שנאמר בה כהונה בלבד מכשיר רבי שמעון בשמאל.

ומקשינן: **ואלא "כהן" שנאמר בקבלה**,⁽⁶⁾ **למה לי?** והרי כבר נאמר בה "בני אהרן", וידוע לנו שטעונה כהונה, ואילו ללמד שצריך לעשותה בימין אי אפשר ללמוד מ"כהן", ולשם מה נכתב בה גם "כהן"?

ומתריצין: "כהן" האמור בקבלה בא ללמדנו שעבודת הכהנים כשרה רק כאשר הם **בכיהונן**, כשהם לבושים בבגדי כהונה.

ומקשינן עוד: **והרי זריקה, דלא כתב בהו אלא "כהונה", ותנן: זרק בשמאל פסול! ולא פליג רבי שמעון**. והרי אמרת שלדעת רבי שמעון עבודה שנאמר בה "כהונה" צריך לכתוב בה גם "אצבע" כדי לפוסלה אם נעשית בשמאל, ולפיכך מכשיר רבי שמעון קבלה בשמאל, ולמה פסל זריקה בשמאל?

ומתריצין: **אמר אביו: אמנם במשנה לא הוזכר שרבי שמעון חולק ומכשיר זריקה בשמאל, אבל פליג בברייתא. דתניא: קיבל בשמאל פסול. ורבי שמעון מכשיר. זרק בשמאל פסול. ורבי שמעון מכשיר!**

ועוד מקשינן לפי דברי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן [אליבא דרבא], שכל מקום שנאמר כהונה צריך לעשותה בימין: **אלא הא דאמר רבא** שהמקור לדין ימין נלמד בגזירה שוה של **יד יד** ממצורע **לקמיצה**, וכן לומדים **רגל רגל** ממצורע **לחליצה** שצריכה

6. **רש"י** [בד"ה ואלא] פירש שקושיית הגמרא נסובה על "כהונה" האמורה בקבלה, שאינה נצרכת לרבי שמעון שמכשיר בה שמאל. ולולי דבריו לכאורה היה ניתן לפרש שהקושיא על "כהונה" האמורה במצורע, שאינה נצרכת לרבי שמעון משום ש"אצבע לא בעיא כהונה".

אולם **בצאן קדשים** כתב שרש"י לא פירש כן, משום שקושיא זו היה אפשר להקשות לרבה שאמר כי אליבא דרבנן "או אצבע או כהונה", וגם משום שתשובת הגמרא "בכיהונן" אינה שייכת אלא בעבודה ולא בהזאה על מצורע, ובהכרח שהקושיא על האמור בקבלה.

7. **רש"י** [בד"ה לקידוש] פירש שצריך לאחוז את הכלי שרת שמקדש בו ביד ימין, ובמנחות [י ב] פירש שצריך לתת את הקומץ בתוך הכלי לקדשו ביד ימין, וכתב **הרש"ש** שצריך לעשות את שתי הפעולות בימינו, וכן משמע במנחות [ז א], וראה לעיל [יג ב בהערה] שלגבי עבודת קבלת הדם נחשב האחוז את הכלי כעובד, אך לגבי קידוש הקומץ הנותנו בכלי

הוא העובד.

ובשטמק [במנחות שם אות ג] הקשה למה צריך לדרוש מקרא ליתן בימינו בכלי, והרי אם העבירו ליד שמאל דינו כנשפך לרצפה ופסול, כי אף אם אפשר לקדש בשמאל, כיון שיצא מהיד שהתקדש בה נחשב כ"נשפך". [ולכן פירש כרש"י בסוגיין], **ובחז"א** מנחות [כ"א ז] הקשה שגם לאחיזת הכלי אין צריך קרא כי ניתן ללמוד מקבלת הדם, ולכן העמיד שהפסוק מדובר באופן שמחה כהן אחר את הקומץ מידו לתוך הכלי, שגם זה צריך להעשות בימין.

עוד יש ליישב על פי דברי הגר"ח [פ"ג מתמידין ומוספין ה"ד] שחציצה פוסלת רק בעבודה שטעונה ימין, כי עבודה שכשרה בשמאל אינה צריכה להעשות בעצמו של כהן, אלא רק דין הוא שכהן יעשה את העבודה, ונמצא כי לולי שלמדנו מקרא שנתינה בכלי טעונה ימין, לא היתה חציצה פוסלת, ואף פסול נשפך לא היה בה כי לא יצאה מימינו.

ועוד יש ליישב כדברי הגר"ח [פ"ג ממעה"ק ה"ב] שביאר כי קומץ שחלקו בשני כלים חוזר ומקדש משום שאין נשפך

קמץ לה בשמאל, נמי תיתכשר⁽³⁾, קא משמע לן שקמיצת קרבן חוטא חייבת להעשות בימין, כמו שלמד רבא מגזרה שוה יד – יד.

מתניתין

נשפך הדם לאחר השחיטה, מצואר הבהמה על הרצפה, ולא קיבלו בכלי שרת, ואספו מהרצפה לכלי שרת – פסול!

גמרא

תנו רבנן: נאמר בהזאות הדם של חטאת הכהן המשיח [ויקרא ו] "ולקח הכהן המשיח מדם הפר". ודרשינן, ולקח הכהן מדם הנפש, שהוא הדם המקלח תחילה מגוף הפר, שבו יוצאת נפשו,⁽¹⁾ ולא מדם העור, שאין הנפש תלויה בו, ולא מדם התמצית, המתמצה מהפר לאחר יציאת הנפש.⁽²⁾

וכמו כן, מה שכתוב "מדם הפר", אנו קוראים בו כאילו נכתב "דם מהפר", ודורשים: דם מהפר יקבלנו, והיינו, שיש לקבל את הדם ישירות מצואר הבהמה אל הכלי, אך אם נשפך דם השחיטה מצואר הבהמה על הרצפה, ואספו משם אל הכלי, פסול!⁽³⁾

ולהעלותו כמות שהוא להקטרה על גבי המזבח?⁽¹⁾ דאמר קרא במנחה "קודש קדשים היא, כחטאת וכאשם". ובא ההיקש של מנחה לחטאת ולאשם ללמדך, שאם בא לעובדה למנחה ביד, הרי הוא עובדה בימין, כחטאת, כעבודת יד בחטאת, דהיינו מתן דם באצבע, שחייבת להעשות בימין דוקא משום שנאמר בה כהונה ואצבע, וכן הדין בקמיצת מנחה, שהיא עבודת יד וטעונה ימין.⁽²⁾ אך אם בא לעובדה למנחה בכלי, עובדה בשמאל, כאשם, שזריקת דמו נעשית בכלי, והיא כשרה אפילו בשמאל לרבי שמעון.

ומוכח מדבריו כי קמיצה שהיא ביד, חייבת להעשות לרבי שמעון דוקא בימין, כמתן דם חטאת שנעשה ביד שהיא "ימין", וזאת מכח היקש מנחה לחטאת. ואם כן, לרבי שמעון יקשה, למה הוצרכנו ללמוד גזירה שוה יד – יד לימין?

ומתריצין: לא נצרכה לא הוצרך רבא לדרוש מ"יד – יד" אלא לקומץ מנחת חוטא שתהיה קמיצתו בימין. כי סלקא דעתך אמינא, הואיל ואמר רבי שמעון בדין הוא שתהא מנחת חוטא טעונה שמן ולבונה כדי שלא יהא חוטא נשכר, ומפני מה לא הטעינה שמן ולבונה, כדי שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר, לפיכך סלקא דעתך אמינא, כי

בכלי שרת, ואף על פי שלא קדשו בכלי זה, והוצרך הכתוב ללמד שגם העירוי מכלי שרת לחברו צריך להעשות בימין.

1. רש"י [בד"ה מגע] פירש שהנידון הוא למה הכשיר רבי שמעון הקטרת קומץ שלא בכלי, וכן פירש לעיל [יא א ד"ה בא] ומשמע שמדובר למאן דאמר דבעי קידוש קומץ ואפשר לעשותו בשמאל, וכן נקטו תוס' במנחות [י ב ד"ה בשמאל]. אולם במנחות [כ א] העמיד רש"י את הנידון לגבי קידוש קומץ בכלי, ונמצא שמאן דאמר שצריך קידוש קומץ בכלי, אינו יכול ללמוד שאת ההולכה יעשה ביד. וכן משמע מדברי תוס' במנחות [ב: ד"ה שחיטה]. וראה בכתבי הגר"י למנחות [י: שהאריך בזה].

2. רש"י [בד"ה בא] פירש שקמיצה בימין משום ש"עבודת יד היא ולא עבודת כלי" ומכאן דקדק הגר"י [בספרו עמי מ"ז] כדבריו לעיל [כד. הערה 12] שלא נאמר חיוב ימין בקמיצה, אלא מאחר שהיא "עבודת יד" ממילא טעונה ימין אפילו לרבי שמעון, כי "יד" היינו ימין.

3. במצפה איתן תמה הרי גם מנחת חוטא אפשר ללמוד בהקש מחטאת, שהרי "באצבעו" נאמר בחטאת הבאה על חטא, ושמאל פוסל בה אף שגם בו שייך לומר שלא יהא קרבנו

מהודר.

ותירץ שבמנחת חוטא מצאנו טעם נוסף להקל בו, כי "חס רחמנא עליה לאתויי בדות" ולהלן [סח א] יש הוה אמינא להכשיר בה אפילו עבודת זר ואונן, ולכן סלקא דעתא כאן להכשיר בה עבודת שמאל.

1. הטהרת הקודש מבאר, שתיבת "הפר" מיותרת, ובאה להורות שיקח דווקא מדם הנפש שהוא עיקר קיומו של הפר.

2. הקשה המקדש דוד [סימן ז' סעיף ב'], מאחר ודם התמצית אינו ראוי לזריקה, וכפי המבואר בגמרא לקמן [לה א] שרק דם הנפש ראוי לזריקה, מדוע הוצרכה התורה למעטו מדין קבלה? והוכיח מכאן, כי מצד דין קבלה, יש לקבל אף דם שאינו ראוי לזריקה, משום שמצוות קבלה היא לקבל את כל דמו של פר, כפי המבואר בהמשך הגמרא.

3. בכתבי הגר"י חקר בשם הגר"ח, האם דין זה הינו דין בסדר הקבלה שצריכה להיעשות מהפר, ואם נשפך הדם נמצא שלא נעשתה קבלה כתיקונה, או שהוא דין בדם, שאם אינו נמצא במקום הראוי לקידוש, דהיינו הכלי שמתקבל בו, אינו ראוי עוד לקידוש. ובתורת כהנים [פרשת עולה פ"ד הי"א] נלמד פסול נשפך הדם ממה שנאמר בפסוק "את הדם" פעם נוספת.

שיקבל את כל דמו של פר. (4) שנאמר "ואת כל דם הפר ישפוך".

ומקשינן: והא פסוק זה — בשפיכת שירינים כתיב, ולא בדין קבלת הדם!

ומתריצין: אם אינו ענין לפרשו לשפיכת שירינים, מאחר ולא יתכן שאמרה תורה לשפוך את כל הדם, דהא ליתיה לכוליה דם שנתקבל בכלי, שהרי נחסר ממנו מה שנתן על קרנות המזבח, תניהו ענין לדורשו בקבלה, ללמד שצריך שיקבל את כל הדם. (5)

אמר רב יהודה אמר שמואל: השוחט צריך מיד בסיום השחיטה שיגביה סכין השחיטה למעלה, בכדי שלא יפול מהדם שבסכין למזרק שנתקבל בו דם הפר. והטעם לזה, שנאמר "ולקח מדם הפר", ודרשינן, מדם הפר בלבד יקח, ולא מדם הפר ודם של דבר אחר. (6) ודם הסכין נחשב דם של "דבר אחר", ופסול. (7) ולכך יש להמנע מלערבו עם דם

וההכרח לדרוש באופן זה, דאי סלקא דעתך לפרש הפסוק "מדם הפר" כפשוטו, ולדרוש את האות מ"ם שבתיבת "מדם" כמות שהיא, כדכתיב "מדם", וישתמע מזה שרשאי לקבל אפילו מקצת דם, דין זה לא יתכן, כי והאמר רב, השוחט צריך שיקבל לכלי את כל דמו של פר, שנאמר "ואת כל דם הפר ישפוך".

אלא בהכרח, יש לדרוש "מדם הפר" — דם מהפר יקבלנו!

וביאר צורת הדרשה: וקסבר התנא של הברייתא, גורעין אות מתיבה אחת, ומוסיפין אותה לתיבה אחרת הסמוכה לה, ודורשין מהתיבה הזאת את המשתמע ממנה. ואף בפסוק זה, גורע התנא את האות מ"ם מתיבת "מדם", ומוסיפה לתיבת "הפר", ודורש את הכתוב כאילו נכתב בו "דם מהפר".

גופא: אמר רב יהודה אמר רב: השוחט צריך

6. הקשו התוס' [בד"ה גורעין], מאחר ודרשה הגמרא שדם שעל הסכין פסול, כל שכן שדם הנשפך יפסל, ומדוע הוצרכנו לדרשה מיוחדת של "דם מהפר יקבלנו" לפסול דם הנשפך? ותיירצו בתירוצם הראשון, שהיה מקום לומר שדם סכין גרוע מדם הנשפך כיון "שהתקבל בפסול". ותמה האבי עזרי [תליתא, הלכות מעשה הקרבנות, פרק ד' הלכה ח'], וכי יש לנו פסוק שדם שעל הסכין פסול? והרי כל פסולו הוא משום שאין זו קבלה, ובמה גרוע דם זה מדם הנשפך? וכתב לבאר, כי כשם שמבואר בגמרא לעיל שהולכה שנעשתה על ידי זר הפסול לעבודה אי אפשר לתקנה ולהוליך שוב את הדם על ידי כהן כשר, על אף שאין הולכת הזר פוסלת את הקרבן אלא שהיא עבודה פסולה, והטעם בזה הוא, משום שלאחר שכבר נעשתה הולכה בדם, שוב אין הולכה אחר הולכה. והוא הדין לענין קבלה, דם שכבר התקבל, לא שייך לעשות בו שוב קבלה. ולכן, היה מקום לומר שדווקא דם שעל הסכין נפסל, משום שנחשב שכבר "נתקבל" הדם בסכין, אלא שאין קבלה זו מועילה [שהרי אף אם הסכין היה כלי שרת, מכל מקום הדם שעליו אין בו שיעור הויה]. מה שאין כן דם הנשפך, שלא התקבל כלל, היה מקום לומר שיכולים לקבלו מהרצפה, ולכך צריך פסוק מיוחד הפוסל אף את הדם הנשפך.

7. יש לחקור, אם פסול זה של דם שעל הסכין, הוא מחמת שלא נתקבל הדם בכלי ישירות מהפר אלא מהסכין, וכאותו פסול של נשפך הדם, או שהוא דין חדש לעצמו, ולא שייך לדין נשפך הדם.

ובכתבי הגר"ז, הוכיח מדברי התוס' [בד"ה גורעין] שהקשו, מאחר ודרשה הגמרא שדם שעל הסכין פסול, כל שכן שיש לפסול דם שנשפך לרצפה, ומדוע הווקנו לדרשה מיוחדת של "דם מהפר יקבלנו" לפסול דם הנשפך? ותיירצו בתירוצם השני,

ואמר הגר"ז, שמן הפסוק "דם מהפר יקבלנו" המובא בסוגייתנו נלמד שהוא דין בסדר העבודה שיתקבל הדם מהפר לכלי, ואילו מן הדרשה שבתורת כהנים נלמד פסול על הדם, שאם אינו במקום הראוי לקידוש חל בו פסול. ולפי זה ביאר הגר"ז את דברי התורת כהנים שהביאה דרשה מיוחדת להכשיר את הדם הנשפך מהכלי לאחר שכבר התקבל, והיינו משום שהיה מקום לומר כי מאחר ולמדנו שכשאין הדם נמצא במקום הראוי לקידוש הרי הוא נפסל, הרי שיש לו להימצא בכלי כל הזמן, ואם נשפך ממנו יפסל, ולזאת גילה הפסוק שאינו נפסל באופן זה.

4. הרדב"ז ועוד אחרונים, העלו מלשון הרמב"ם [הלכות מעשה הקרבנות פרק ד' הלכה ח'] שדין זה הינו לכתחילה, אבל בדיעבד מועילה קבלת מקצת הדם אם יש בו שיעור הזאה. ובפחות משיעור הזאה לא נתקדש הדם כלל.

5. נסתפק החזון איש: האם רשאי לקבל את כל הדם בכמה כוסות, או שצריך לקבל את כולו בכלי אחד. וצדדי הספק הם: האם קבלת כל הדם הינה דין במצוות קבלה, שענינה לקבל את כל הדם, וכל שקיבל את כולו, אפילו קיבלו בכמה כוסות קיים מצוות קבלה, או שענינו של דין זה הוא, שבשעת הזאות הדם על המזבח מהכלי צריך שיהיה בו כל הדם, ולכך צריך שיהיה כל הדם בכלי אחד.

ובחידושי ר' אריה לייב [סימן יח], העלה שני ענינים במצוות קבלת כל הדם: א. דין הדם שיתקבל כולו, ומצד זה רשאי לקבלו בכמה כוסות, כיון שמכל מקום נתקבל כל הדם.

ב. דין בעבודת הקבלה, שצריכה להיעשות בכל הדם. וכאשר מקבל בכמה כוסות, הרי שכל קבלת דם בכוס הינה עבודת קבלה לעצמה. ונמצא שבאף אחת מהן לא נתקיימה עבודת קבלה בכל הדם, ולכך יש לקבל את כל הדם בכלי אחד.